SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XXXIX (33)
Štev. (No.) 39

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
2. oktobra 1980

So srca bolj mrzla?

Govor Marjana Schiffrerja ob obletnici Slomškovega doma

Andrej Kobal, svetovni popotnik, prikazuje v svoji knjigi, kako je v letih 1927, 1928 hodil med ameriškimi Slovenci in jim govoril na sestankih in zborovanjih. Pot ga je zanesla tudi v Pennsylvanijo, kjer je bilo več skoraj popolnoma slovenskih naselbin. Nekega večera, ko bi moral spet govoriti, se je začuden znašel pred nabito dvorano samih otrok. Ob začetku so stopili odborniki k njemu in mu v opravičilo rekli: „Samo tem govori. Nam ni treba. Oni ničesar ne vedo. Povej jim kaj o slovenskem jeziku, o Sloveniji, o naših krajih. Mi ne znamo, smo topi majnarji (rudarji). Ti znaš in tebe bodo poslušali."

To in taki so bili naši rojaki, pa so do velike ameriške in svetovne krize v l. 1930 vzdrževali več slovenskih dnevnikov, da ne govorimo o tednikih, mesečnikih itd. Vsaka večja naselbina je imela svoj dom, Narodni domovi so jih imenovali, kjer je bilo igralsko življenje kaj pestro, le šol skoraj niso poznali, saj je bilo tako težko med njimi dobiti ljudi, ki bi vsaj za silo obvladali književno slovenščino. Dodati je še treba, da so bili politično razbiti do skrajnosti in za nameček raztreseni po vsej ogromni severnoameriški Uniji.

In vendar so ti in taki vztrajali vsaj osemdeset let do danes in še ne moremo reči, da jih ni več.

Pa poglejmo med nas! Prišli smo kot svetovno nazorno strnjena skupina, velika večina z nadpovprečno izobrazbo, ne moremo se danes več izgovarjati, da nas tarejo ekonomske težave in vendar se že po tridesetih letih majemo, premišljamo, dvomimo. Bomo vzdržali slovenski tednik, kaj bo z verskim mesečnikom, ali je vredno dograditi Dom, saj je dober tak, kot je.

Ni mogoče trditi, da je bilo do sedaj malo storjenega. Le tisti začetni zagon, tista prva leta idealizma prehitro medlijo. Rešitve ni v tem, da skušamo vsa bremena, vse delo za skupnost zvaliti na ramena posameznikom. Večina teh garačev iz prvih vselitvenih let je ostarela in utrujena. In ko obnemorejo? Veliko nas je. Poprimimo za delo, vsak izmed nas naj primakne samo kamenček pa bo ostala in se okrepila trdnjava slovenstva na tujem. Zlasti posvetimo veliko ljubezni in skrbi našim mladim, oni nas bodo vsak čas morali nadomestiti.

Pred 19 leti smo slovesno praznovali rojstvo in krst nove slovenske trdnjave: Slomškovega doma. Kdo se ne spominja z veseljem vsega lepega, kar nas je takrat družilo v eno samo družino. Imeli smo vélike in visoke cilje pa ljubezen, ki prestavlja gore in ki je ustvarila na argentinski pampi slovenski grič. Ta naj ostane res samo naš. Tu naj cvete naša beseda, tu naj zveni naša pesem, tu izkazujmo v materinem jeziku čast Stvarniku. Vedno se bodo pojavljale težnje, da bi naš Dom postal nek predmestni klub, toda vsi imamo v tisti zadnji kamrici svojega srca skrite dovolj ljubezni, da bomo ohranili našemu Domu slovenski značaj.

Ko se spominjamo danes dogodkov pred 19 leti in smo Bogu hvaležni za vse lepo in dobro v tej dobi pa moramo misliti tudi na jutri. Vprašajmo se, kaj bi danes storil Slomšek, ko bi živel med nami. Mislim, da bi nam priporočil le eno: Ostanite zvesti ciljem zaradi katerih ste se združili pod mojim imenom. Bodimo ideološko jasni, narodnostno odločni in pa požrtvovalni. Ko se človek danes v spominih vrača nazaj, čuti, da so nam takrat v prvih letih bila gesla odveč. Nismo bodrili: sezidajmo Dom, saj smo to vendar nosili v sebi. Danes je treba že prepričevati: dogradimo Dom! So srca bolj mrzla, je želja po osebnem udobju res že tako velika, so se cilji tolikanj odmaknili? Mladina nas opazuje. Kaj bi ji govorili o tem, branili ono, če ji pa ne damo zgleda. Šele ko bosta čez pet, deset let lahko mladi mož, mlada žena rekla: „Tudi moji starši so pomagali dograditi ta Dom", nam bodo dali pečat zvestobe. Zaradi ideje smo zapustili domovino, tej ideji ostanimo zvesti do konca.

Udeležba Cerkve pri poljskih stavkah

Vse od 24. avgusta, ko se je začela stavka nad Baltiškim morjem, pa vse do zdaj so bili tukajšnji poljski listi zelo zadržani v komentiranju dogodkov. Šele sedaj — konec septembra — je Glos Polski postal zgovornejši ter poroča o več podrobnostih, katerih do zdaj nismo poznali. Tako je Glos Polski v štev. 39 z dne 26. septembra prinesel na prvi strani članek Jeryja Narczyanskega pod naslovom „Čudež nad Baltiškim morjem v letu Gospodovem 1980". Lep naslov, ki budi radovednost. Začenja s tem, ko se vprašuje, kdo bi si mislil, da se bo zgodilo po zasedbi tovarn to, čemur smo priče sedaj: v 20 dneh so delavci prisilili vlado, da jim je dovolila neodvisne sindikate in še druge stvari zraven, ki so važne za delovno ljudstvo. Dasi velja Poljska za najbolj liberalno deželo med sovjetskimi sateliti, vendar le vsi vemo, da bi pri količkaj prenapetih strunah vdrle k nam sosedne „stonoge gosenice tankov" in zatrle vsak korak k politični neodvisnosti Poljske. Kako je torej mogoče, se vprašuje uvodničar, da je bila 31. avgusta dosežena zmaga, kot je ni nihče pričakoval, in ki bo, če bo modro izkoriščena, lahko pripeljala k drastični spremembi poljskih razmer na boljše?

Mnogo je prispeval k zmagi spomin na stavko l. 1970, kajti pri nasilnem zatoru stavk bi se lahko zgodilo, da bi se delavci z besnim odporom združili in se spoprijeli z vojsko. Vprašanje bi bilo, kako bi reagirali vojaki — ali bi streljali na svoje sorojake? Ali ne bi tisoči rekrutov-katoličanov prešlo v vrste stavkujočih? Vlada je hotela na vsak način preprečiti kaj takega.

Na korist stavkujočih je vplivalo tudi javno mnenje ob afganistankem vpadu. Protesti s celega sveta so Sovjetski zvezi narekovali opreznost, da naj bi do kaj takega ne prišlo tudi na Poljskem.

Zelo veliko vlogo pa je v tem sporu igrala katoliška Cerkev in njeno stališče do konflikta (o čemer se doslej ni govorilo). Govor primasa Wyszynskega v varšavski katedrali, ko je govoril v korist treznosti, preudarnosti in pazljivosti, je vzbudil vtis, da je Cerkev na strani poljske vlade, zlasti še, ker je govor prinesla uradna Tribuna ljudstva in je bil prenošen tudi po radiu. Uvodničar podčrtava, da je gotovo neosnovano mnenje, da bi se mogel postaviti kardinal Wyszynski na vladno stran po vsem tem, kar vemo o njegovem zadržanju vse doslej do poljske vlade, saj ga je pohvalil svoj čas tudi papež Janez Pavel II., da „se ne umakne tudi, če mu groze z zaporom in trpljenjem."

Toda v teh napetih dneh je primas sam natanko čutil, kaj bi pomenilo preveliko napenjanje strun, in da je od tega odvisno 30 milijonov njemu vdanih vernikov, za katere je odgovoren. In tem je govoril o zmernem zadržanju, o neprekoračenju prave mere, saj vsi vidijo, v koliko dovoljujejo poljske razmere možnost zadostitve, saj se Poljska nahaja na robu gospodarskega propada. Vse to je imel kardinal v mislih, ko je rekel, da pač ne bodo mogle biti sprejete vse terjatve delavcev.

Ta govor je imel tudi velik vpliv na vladne ljudi, da se niso upirali gotovim zahtevam; na delavce pa, da niso prenapeli zahtev.

Zasluga za rešitev pa gre gotovo 37-letnemu voditelju stavke — strojnemu mehaniku Lechu Walesu, ki je vodil ta pogajanja. (Izgleda, da jih je sprejela tudi Sovjetska zveza). Tako ni Walesa dosegel le ustanavljanje neodvisnih sindikatov, pravico do stavke, temveč tudi to, da je komunistična partija odstopila delavcem pravico soodločati v celi vrsti zadevah. Tudi v delitvi dohodkov tvornic, investicij, načrtov itd., kar se je delalo do zdaj v tajnosti in je vodilo v razne neprijetnosti in napetosti.

Delavci so s to pogodbo dosegli tudi vpeljavo nedeljske sv. maše po radiu, kakor je bilo pred vojno itd., tako, da je naravnost težko verjeti, da se ni zgodil „čudež", da je postalo vse to res, ali da se bo vsak čas zgodilo, kot se je dogovorilo. Zato pa je treba paziti, da vlada ne bo delala težkoč ali onemogočala na kakršenkoli način izpolnjevanje teh obveznosti, kajti v nasprotnem slučaju bodo neodvisni sindikati morali znova začeti novo borbo.

Vsekakor pa je, pravi, ta dosežek stavke — nov mejnik na poti poljske zgodovine, zmaga razsodnosti in pravičnosti.

Kar so dosedaj dosegli poljski delavci s tem „čudežem nad Baltikom", je gotovo nekaj izrednega v komunistični državi, ki je poleg tega še pod knuto moskovskega imperializma. Da pa je imela pri rešitvi spora delež tudi katoliška Cerkev, je potrdilo to, da je delavski voditelj Walesa takoj po podpisu šel k primasu Poljske kardinalu Wyszynskemu, da se mu zahvali za podporo v tem sporu. Udeležil se je kardinalove sv. maše v njegovi privatni kapeli. „Bila je to ginjena pobožnost, ki naj priča, kako je Cerkev vedno s trpečimi delavci." Po sv. maši je kardinal poljubil voditelja Walesa. Ta se mu je zahvalil za pomoč, obenem pa ga tudi obvestil o radijski sv. maši. Izjavil je, da je doživljal zadnji obisk papeža Wojtyle naravnost v transu in lahko se je ves svet, pa tudi Kremelj, prepričal, da stoji poljsko delavstvo kot zid za papežem. Ob tej priložnosti je člankar napisal tole: „Zato se je v tej krizi sedanji režim, z dovoljenjem Moskve, obrnil na primasa Wyszynskega s prošnjo, naj vpliva na stavkujoče delavce za mir in pravo mero. Nedvomno je primasova pridiga pripomogla mnogo k rešitvi napetega položaja. Že samo dejstvo, da je bila prva pot po končani stavki Lecha Walesa k primasu Wyszynskemu, podčrtava silno povezanost poljskega delavca s Cerkvijo."

Kakega pomena so pridobitve, ki so jih priborili poljski delavci v zadnji stavki s podporo Cerkve, kakor pričajo Poljaki, pa je v La Prensi poudaril 30. septembra publicist Arturo Uslar Pietri s temile besedami: „Prvič se je v neki državi, ki pripada komunističnemu bloku, priznala pravica do stavke, in kar je nič manj pomembno, tudi dovoljenje, da se delavstvo organizira v sindikatih, ki jih ne ustvarja, ne vodi in ne kontrolira vlada, temveč jih postavlja svobodna volja delavcev z direktno udeležbo v temeljih. To pomeni neizmerno novost, radikalno spremembo v doktrini in v političnem življenju te dežele. Pomenja tudi odprto nasprotje temu, kar je bila dozdaj nedotakljiva doktrina držav socialističnega bloka z ozirom na delavce. Je enako jasnemu priznanju, da je delavstvo nekaj drugega kakor država in režim, in da se more organizirati samo spričo obeh in tudi stopiti z njima v konflikt. **Zato ni preveč trditi, da se je neka velika revolucija začela v stari Poljski."**

Dr. Tine Debeljak (31)

NEKAJ POGLEDOV Z NAŠE PERSPEKTIVE NA JOSIPA BROZA-TITA

Toda odkar je združil v svojem srcu in v glavi komunistično doktrino z vročo ljubeznijo do mučene domovine, se je spremenil v voditelja (caudillo) pristašev, ki niso imeli kaj izgubiti razen življenja in ki so bili pripravljeni takoj umreti. In so tako z ubijanjem tudi umirali. To je postavilo pred Nemce problem, ki se ni rešil z masovnimi eksekucijami pomembnih in bogatih ljudi. Znašli so se pred ljudmi obupancev, katere je bilo treba loviti po brlogih. Partizani pod vodstvom Tita so trgali orožje iz nemških rok. Hitro so se množili. Nobena represalija, pa naj bo še tako krvava, naperjena proti talcem in mestom, jih ni ustrašila. Zanje je bilo samo vprašanje: svoboda ali smrt. Kmalu so povzročali veliko škode Nemcem in so postali gospodarji širokih pokrajin.

Neogibno je bilo, da je to partizansko gibanje padlo v nasilni spopad s sorojaki, ki so le mlačno nastopali proti sovražniku ali pa so celo sklepali prostovoljne zveze s skupnim sovražnikom. — Partizani so premišljeno napadali četniške zveze s sovražnikom. Nemci so pa nato streljali četnike za talce. Da bi se četniki maščevali, so dajali Nemcem informacije o partizanih. Vse to se je godilo skokoma in ni bilo mogoče nadzirati kaj tega v gorskih gozdovih. Bila je tragedija v tragediji."

Tako je Churchill spremenil komunistične gverilce v — patriote. Nato pravi: „Odkar pa so se zahodni zavezniki izkrcali na Siciliji (febr.) in v Italiji, mi Balkan — in še prav posebno Jugoslavija, nista šli iz glave. Do tedaj sem pošiljal svojo misijo samo k Mihajloviževim bandam, ki so predstavljali oficialno odporništvo in tudi jugoslovansko vlado v Kairu. V maju 1943 pa smo napravili preobrat. Odločil sem se, da pošljem manjšo skupino angleških častnikov in podčastnikov, da vzpostavijo stik s Titovimi partizani, četudi se je tedaj razvijala zagrizena krvava borba med njimi in četniki, in čeprav je Tito vodil vojno kot komunist ne samo proti okupatorjem-Nemcem, temveč tudi proti srbski monarhiji in Mihajloviću. Še koncem tega meseca maja sem poslal tja svojega osebnega odposlanca."

(Nad. na 2. str.)

Mednarodni simpozij makedonskega jezika

Makedonski problem je med Jugoslavijo in Bolgarijo ter, v manjši meri, tudi Grčijo že stara pravda. Medtem ko Bolgarija in Grčija zanikati obstoj Makedoncev kot poseben narod in njihovo govorico kot poseben jezik, trdi Jugoslavija na ves glas prav nasprotno, češ, saj Socialistična republika Makedonija so-sestavlja jugoslovansko federacijo, ima svoj književni jezik, svoje osnovne in srednje šole ter celo univerzo v lastnem jeziku. V Grčiji in predvsem v Bolgariji pa so Makedonci zatirana narodna manjšina. Tej opredelitvi omenjeni dve državi odločno oporekata: grški Makedonci so Grki in za Bolgare so in so vedno bili vsi Makedonci samo Bolgari in nič drugega.

Zaradi razčiščenja tega spornega vprašanja je Jugoslavija priredila v drugi polovici avgusta v Skopju, makedonski prestolnici, seminar na mednarodni ravni za makedonski jezik. Odziv na vabilo je bil presenetljivo velik. Vzhodni blok s Sovjetijo na čelu je bil zastopan kar s petintridesetimi delegati, a med njimi ni bilo nobenega Bolgara in ne Albanca. Močno so zastopali tudi Zahod ameriški, angleški in zahodnonemški znanstveniki, med njimi celo en vatikanski jezikoslovec, a samo en Grk. Jugoslavija je poslala devet lastnih strokovnjakov.

Naravnost vsiljuje se vprašanje, odkod neki na mah tolika pozornost in zavzetost za ta majhen, na jugu Balkana zgubljen narod? Res le filološko zanimanje? Človekoljubje? Spoštovanje človekovih pravic?

Prerivanje za politične in strateške koristi

Ni treba bogve koliko odkrivati zastora političnih spletk: popolna odsotnost kakega človekoljubja in podobnih „nezanimivosti" postane kar koj opazna. Močno pa izstopi prerivanje za politične in strateške koristi. Ta gonilna sila je trenutno osredotočila pozornost Zahoda in Vzhoda na košček sveta, ki je že kdaj v zgodovini sprožil vžigalnik topovom.

Kadar proglaša Bolgarija vse Makedonce za Bolgare, meri očitno na svoje pravice do makedonskega ozemlja v Jugoslaviji. To pa je nož na dve ostrini. Že Tito je to spretno izkoriščal in napihnil makedonsko vprašanje sebi v korist. Zahodu je dokazoval „bolgarsko nevarnost" in dosegel od njega razne ugodnosti, med drugim gospodarske, in obljube za moralno in dejansko pomoč v primeru napada. Pravtako je Zahod nasedel po Titovi smrti namerno zmotnim beograjskim trditvam, da bo Sovjetska zveza izkoristila makedonsko vprašanje in napotila Bolgare v vojni napad na Jugoslavijo. In nova jugoslovanska vlada je dobila na Zahodu svojega zaščitnika, kar je bilo posebej prve čase velikega pomena zanjo.

Po dvojnem tiru

Kmalu po prvem preplahu pa se je Zahod ovedel. Domneva o resnem sovjetskem zavzemanju za bolgarske želje glede jugoslovanske Makedonije ne drži in je ni jemati resno. Sovjetija vodi svojo balkansko politiko že od nekdaj po dvojnem tiru. Včasih krene proti Bolgariji, bolj za nadziranje kot za pridobivanje. Sofija je že tako in tako njen zvesti zaveznik in podložnik. Kočljivejši, pa tudi politično in strateško važnejši je Beograd.

Pred alternativo Jugoslavija ali Bolgarija, se bo Moskva brez pomisleka odločila za Jugoslavijo. To je dokazala že takrat, ko je na jugoslovansko željo vplivala na Bolgarijo, da se je ta povsem formalno odpovedala svojim teritorialnim zahtevam do Jugoslavije. Bila je celo pripravljena priznati ustanovitev makedonskega naroda s pridržkom, da doslej ta narod ni obstajal in da so vsi Makedonci zunaj Jugoslavije še naprej bodisi Bolgari ali Grki. To Titu ni šlo v račun in je zato dosledno odklanjal sestanek z bolgarskim državnim in partijskim predsednikom Živkovim, da bi skupno dokončno rešila makedonsko zapletenost.

A tako hvaljeni Tito kot diplomat vendarle ni vselej zadel v črno s svojimi diplomatskimi potezami. Izogibanje sestanku z Živkovim za dokončno ureditev makedonskega problema je Zahodu dokazovalo, da napetosti med obema državama ne povzroča samo Bolgarija, temveč da jo umetno vzdržuje predvsem Jugoslavija. Videz ogrožanja

(Nad. na 2. str.)

El mensaje de Videla

En su visita a Mercedes, su ciudad natal, el presidente de la Nación, teniente general (RE) Jorge Rafael Videla, destacó que si bien su mandato está a punto de concluir, el Proceso de Reorganización Nacional continúa su marcha hacia los grandes objetivos nacionales.

"Recibimos —señaló— un estado de caos y hoy lo devolvemos convertido en orden; recibimos un Estado en situación de anarquía y hoy lo devolvemos como una economía de progreso, pero fundamentalmente recibimos un Estado que se debatía en la violencia y hoy, emocionadamente, decimos que lo hemos devuelto en paz".

Más adelante, indicó que el futuro debe estar signado por la "unión nacional". Enumeró luego las exigencias para alcanzar dicha unidad: "Primero un acto de profundo sinceramiento frente a nuestro reciente pasado, sin agravios, sin rencores, pero también sin olvidos; segundo, gran vocación para llevar adelante cambios profundos que impidan regresar a errores del pasado y, tercero, una gran cuota de generosidad para compartir, entre todos, la gran empresa común de construir esta Argentina grande".

Al finalizar recordó haberle pedido a Dios, Nuestro Señor, "humildad y fortaleza para saber aceptar serenamiente lo que no podía ni debía ser cambiado; que diera valor y prudencia para poder cambiar todo aquello que podía y se debía cambiar; que me diera sabiduría para saber distinguir lo uno de lo otro. Creo que Dios ha sido más que generoso conmigo".

DRUŽINA V SVOBODNEM SVETU

ZASEDANJE ŠKOFOVSKE SINODE

Pretekli petek 26. septembra je v Rimu pričela peta škofovska sinoda, ki jo je sklical sedanji papež Janez Pavel II., da preuči razne probleme, ki tarejo krščanske družine. „Vloga družine v sodobnem svetu“ je geslo te sinode, katere se udejstvuje 216 škofov vsega sveta, ki zastopajo škofijske konference posameznih držav.

Poleg škofov se udejstvuje zasedanja tudi šestnajst parov zakoncev (med temi zdravnika zakonca Billings, znana po od Cerkve dovoljenem sistemu za kontrolo rojstev) in večje število opazovalcev, med katerimi je tudi mati Terezija iz Kalkute.

Sinoda bo obravnavala vsa pereča vprašanja, ki zanimajo in skrbijo Cerkev v zvezi z družinskim življenjem. Med temi tudi nekatera zelo polemična, kot so razporoka, omejitev rojstev in splav. „Ne pričakujte nikakih sprememb kar se tiče nauka Cerkve v zvezi s temi vprašanji,“ je še pred začetkom sinode izjavil njen tajnik nadškof Jožef Tomko. „Naš cilj je pomagati katoliškim družinam, katerih verskim principom se posveča v njih okolju kaj malo pozornosti.“

Papež sam pa je med otvoritveno mašo izjavil, da „Sinodi pripada, da pokaže družinam njih svojstveno udeležbo v poslanstvu Cerkve.“ Navezal je svoj govor tudi na edinost, ki mora vladati v Cerkvi, katero je primerjal edinosti in neločljivosti zakona, „tega velikega zakramenta“.

Na sinodi bodo škofje zasedali tekom enega meseca, nakar bodo objavili zaključke in sinodalne dokumente. Zanimivo je, da je ob tem papež hotel posebej poudariti univerzalnost Cerkve. Zato je imenoval za tajnika poljskega škofa Tomka, kot tri predsednike delegate pa argentinskega kardinala Primatesto, indijskega kardinala Picachyja ter afriškega kardinala Gantina.

Snov, ki jo obravnava sinoda je dokaz posebne pozornosti, ki jo Cerkev posveča družini. Družina je temelj družbe, in prav ta družba se danes nahaja v razkroju prav zaradi tolikih nevarnosti in skušnjavami, ki prete družini v sodobni vedno bolj brezbožni družbi. Zato hoče Cerkev utrditi družinsko ustanovo, in po nje prerojenju preroditi tudi družbo.

Vzhod gori naprej

BO GOREL TUDI PETROLEJ?

Vojna, ki divja med državama Irak in Iran ob Perzijskem zalivu, se je tudi ta teden kruto nadaljevala. Iraškemu napadu je sledil iranski odgovor. In medtem, ko so iraške čete vkorakale globoko v srce iranskih petrolejskih ozemelj, je Iran bombardiral sovražne predele, kjer tudi delujejo bogati petrolejski vrelci.

Nič ni pomagalo, da bi sovražnostim naredili konec. Irak je sicer ponudil premirje, ki ga Iran ni hotel sprejeti. Še več. Iranski predsednik Bani-Sadr je izjavil, da bo njegova država prej pognala v zrak vse petrolejske vrelce, kot pa se vdala ali jih predala iraškim rokam.

Organizacija Združenih narodov, oziroma nje varnostni svet, je pozvala obe bojujoči se stranki k premirju. Irak je takoj izrazil pripravljenost, da ustavi sovražnosti, a Iran na to tudi ni pristal. Ogenj je začel goreti. Prvo iskro je podstavil Irak, ki sedaj ne ve, kako bi pogasil to grmado, spričo iranskega fanatizma in oborožene reakcije. Iraške čete, ki so prodirale na iransko ozemlje, so se namreč že ustavile. Odpor pridobiva na moči. In ravnovesje obeh držav glede vojaške moči je preveliko, da bi se zmaga nagnila na eno ali na drugo stran.

Koliko časa bo še trajalo to? Nekateri predlagajo, naj bi ZDA posegle vmes. Le počemu in s kakšno avtoriteto? Drugi se zopet tresejo, zaradi petroleja. Obe državi sta namreč prenehali izvažati ta tako važni element, s čemer močno prizadevajo države, ki so odvisne od njih dobave. In kaj še, če bi se res zgodilo po grožnji iranskega predsednika?

Vojna teče naprej. svet se pa trese. Če ni nikogar z dovolj moralne in vojaške avtoritete, ki bi ustavil sovražnosti dveh majhnih arabskih držav, na kaj naj se še zanesemo v tej nori tekmi?

MEDNARODNI TEDEN

V ITALIJI je znova padla vlada. Po šestih mesecih, kar jo je sestavil ministrski predsednik Francesco Cossiga, je v parlamentu prejela nezaupnico, ko je v debati glede gospodarskih zadev izgubila samo za en glas. Vendar so znova Cossiga poverili, da sestavi vlado. Zanimivo je, da je malo pred tem glasovanjem bilo drugo, v katerem je vlada zmagala z večino tridesetih glasov. Opazovalci menijo, da je to le taktična poteza ministrskega predsednika, da sedaj lahko razširi politične temelje vlade.

NEMČIJA je doživela pravo tragedijo. Na „slavju pirovanja“ v Münchenu, je eksplodirala bomba, ki je povzročila 14 mrtvih in 144 ranjenih. Atentat je bil izvršen komaj nekaj dni pred parlamentarnimi volitvami. Varnostni organi domnevajo, da so ga izvedli desničarski teroristi z namenom, da bi obrnili mnenje volilcev proti vladi. Policija je tudi aretirala skupino šestih neonacistov.

BOLIVIJSKA VOJAŠKA VLADA je objavila, da namenja ostati na oblasti nadaljnjih treh let. Ko bo potekel ta rok, leta 1983, tedaj bo vojaška junta odločila kaj storiti: ali še nadalje obdržati oblast, ali pa dovoliti demokracijo v državi.

KUBA je prepovedala masiven odhod antikastristov. Doslej je vsak, kdor je hotel, lahko zapustil otok na kaki ladji ali ribiškem čolnu. Sedaj pa bodo morali vsi, ki hočejo zapustiti otok, dobiti prej vselitveno dovoljenje od ameriškega urada v Havani. ZDA je označila ta kubanski ukrep kot „zelo pozitiven korak“. Severna Amerika namreč že ne ve, kaj storiti s stotisoči Kubancev, ki so pobegnili z otoka in pripluli na obalo Floride.

ČILENSKA CERKEV je izobčila glavnega političnega svetovalca predsednika Pinocheta. Jaime Guzmán, ki je igral odločilno vlogo pri sestavi nove ustave in v plebiscitu, ki je potrdil, je pred kratkim izjavil, da pastirsko pismo čilskih škofov, ki je kritiziralo ustavo in plebiscit, „nima učiteljske vrednosti“ in še dodal, da je „konceptualno zmota“. Nato ga je Cerkev kaznovala, in izobčenje mu more odvzeti le Sveta stolica.

AMERIŠKI SENAT je sklenil, naj bi ZDA ponovno prodajale žita Sovjetski zvezi. ZDA so ukinile dobavo žit ZSSR, ko je ta izvedla invazijo Afganistana. Sovjetom ni bilo težko kupiti žita v drugi državah, in najbolj oškodovani so bili ob tem ameriški kmetje. Sedaj ZDA stopajo korak nazaj in ameriški prestiž znova trpi .Sicer mora ponovno prodajo potrditi parlamentarna komisija in nato znova zbornica in senat; torej je postopek še dolg in nejasen .Nekateri pa govore, da je to le volilna poteza, ker si hoče Carter pridobiti milost kmetov, hudih zaradi neprodanega žita.

NA BRAZILSKEM severovzhodu stavka okoli 240.000 delavcev, ki pobirajo sladkorni trs. Zahtevajo 30 odstotkov povišice plač, poleg že od vlade zagotovljenih 34% vsakih šest mesecev. Tovarnarji so pripravljeni dvigniti le za 2%. Povprečna dnvenica je 2,20 dol.

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Imeli naj bi predsednika, pa ga še nimamo. Čeprav je bilo napovedano, da bodo pretekli ponedeljek 29. septembra 1980 člani vojaške junte že objavili ime upokojenega oficirja, ki bo nasledil generala Videla na predsedniškem sedežu, se to ni zgodilo. Zanimivo ob tem je bilo,, da je večina revij in celo dnevnikov že pripravila svoje izdaje z življenjepisom generala Viola, njegovim dosedanjim delom, raznimi fotografijami in komentarji ob njegovi izvolitvi.

Vse to je bilo treba nahitro ukiniti, zamenjati gradivo in pripraviti komentarje, ki naj bi ljudem pojasnilo, kaj se je zgodilo. In kaj se je pravzaprav zgodilo? Samo to, da je junta za deset dni preložila objavo imena novega predsednika. In kaj se da iz tega sklepati? Pač to, da novega predsednika še ni, ker se vojaški vrhovi niso zedinili glede najprimernejšega kandidata.

Kaj še so analisti in politični opazovalci potihoma razlagali? Da je menda mornarica tista, ki se ne strinja preveč s tem, da bi bil general Viola novi predsednik. Če je to res, ali ne, je težko dokazati. Večinoma so to le ugibanja. Je pa res, da general Viola ne uživa prevelike priljubljenosti v nacionalističnih krogih in ga je svoj čas ostro napadal nacionalistični dnevnik „La Nueva Provincia“ iz južnega mesta Bahía Blanca.

Napeto pričakovanje se je torej prestavilo za poznejši čas, za deset dni, ko bo vse znova pripravljeno za poročanje in komentarje o novem predsedniku. S to razliko, da se je sedaj nekoliko omajala vera v dejstvo, da bo novi predsednik general Viola. Ti dnevi bodo polni ugibanj, a le ugibanj, ker tajnost v kateri potekajo pogajanja vojaške junte je, proti argentinski navadi, res popolna.

Medtem se Argentina ukvarja z drugimi problemi. Pretekli petek 26. septembra je neka čilska ribiška ladja lovila v argentinskih vodah. Ne le blizu razmejitvene črte, temveč je zaplula precej na vzhod in prišla celo do bližine Malvinskega otočja. Tam jo je zapazilo letalo Neptuno argentinske mornarice. Obveščene so bile takoj bojne ladje in rušilec Rosales jo je prestregel na odprtem morju. Ladja je bila takoj zaplenjena in odpeljana v argentinsko pristanišče Puerto Deseado.

Po incidentih, ki smo jih zadnjič opisali, ki so se dogodili s petrolejsko platformo v bližini Beagelske ožine, je to že drugi morski zapletljaj v zadnjem mesecu, ki moti miren potek razgovorov med argentinskimi in čilskimi zastopniki v Vatikanu, katerih namen je najti miren izhod iz razmejitvnega problema, v katerem sta zapleteni Argentina in Čile. Prav te dni je prišlo iz Rima sporočilo, da je kardinal Samoré poklical na sestanek zastopnike obeh delegacij. Vatikan želi čim prej rešiti ta problem, kajti očividno je, da so na čilski strani sile, ki nočejo mirnega izhoda iz sedanje in preteklih kriz. Baje je bil namen vatikanske diplomacije, da bi sredi oktobra predstavila obema vladama zadeven program, kot si ga Vatikan zamišlja. Sedaj pa, ko so duhovi ponovno razburjeni, in mnogi na argentinski strani jasno govore o slabonamernosti Čilencev, je celoten postopek v nevarnosti.

Po drugi strani pa sta se v New Yorku sestala argentinski in čilski zunanji minister. Oba se tam nahajata na splošnem zborovanju Organizacije Združenih narodov. Zato sta izrabila priliko in se pogovorila o raznovrstnih zapletljajih, ki sta jih državi doživeli v zadnjem času. Javno sta tudi izrazila namen, da bosta tako čilska kakor argentinska vlada storili vse, da ne bo prišlo do obmejnih incidentov, dokler ne bo rešen problem mejá na jugu. Torej preprečiti vse, kar bi moglo motiti potek pogajanj v Vatikanu.

V ZDA pa je potoval tudi gospodarski minister. Dr. Martínez de Hoz je pohitel na zborovanje Mednarodnega denarnega fonda. Tam pa je tudi zatrjeval, da se sedanja smer argentinske gospodarske politike ne bo spremenila niti po njegovem odhodu z ministrskega mesta. Ta trditev, ki jo je minister sicer doma večkrat poudarjal, izrečena na mednarodnem forumu, potrjuje, da bo res tako. Dejstvo, ki ne povzroča prevelikega veselja v argentinskih gospodarskih krogih, katerih kritike na vladno politiko so se poostrile prav te dni. Zlasti kritike, ki prihajajo s strani poljedelskih sektorjev.

In končno še beseda o sindikatih. Pretekli petek so sindikalni krogi vnovič napovedali dosego delavske edinosti. Bralci, ki redno sledijo našim opazovanjem argentinskega življenja, se gotovo spominjajo, kolikokrat v zadnjih letih so že sindikalisti dosegli edinost, pa se potem v teku kratkih mesecev ali celo tednov znova ločili. To je ena bistvenih sestavk argentinskega življenja: nemoč sindikatov do skupnega nastopa.

Topot so edinost sklenile tri glavne veje delavskega gibanja. To so tkim. Narodna delavska komisija, skupina „25“ in skupina „20“. Ti res predstavljajo skoraj celoto argentinskih sindikatov, in si bodo verjetno nadeli ime C. G. T., kot so ga nosile toliko let in pod čigar okriljem je cvetel sindikalistični peronizem. Ponovno pa se pojavlja vprašanje, koliko časa in v kakšnih okoliščinah bo vladala sloga. Kajti edinost bo težka, res težko vzdržljiva.

Prihodnjo sredo se bo v Mendozi začel narodni Marijanski kongres. Oči vseh argentinskih katoličanov bodo uprte proti Andon, pod katerimi se bodo odvijale marijanske svečanosti. Vsi pa bodo združeni v duhu in molitvi Mater božjo prosili milosti za argentinski narod.

IZRAEL je ponovno ponudil ZDA, da bi postavile svoja oporišča na njegovo ozemlje. ZDA so predlog pred časom zavrgle, da ne bi razdražile arabskih narodov. V sklopu sedanjega položaja iraško-iranske vojne sedaj pomišljajo, če bi bilo ponudbo umestno sprejeti.

ROBERT MCNAMARA, preds. Svetovne banke, je svetoval nerazvitim državam, naj uvedejo trde ekonomske ukrepe, ker je to edina rešitev. Sicer zagovarja pomoč razvitega industrijskega sveta; ker pa ta pomoč ne bo takojšnja, ni drugega izhoda kot zategniti pas.

NEKAJ POGLEDOV...

(Nad. s 1. str.)

Tako Churchill v svojih Spominih.

Kakor Churchill pravi, se je maja l. 1943 odločil, da pošlje svojo vojaško misijo, ki jo je imel doslej samo pri Mihajloviću, tudi k Titu, kajti navdušil se je nad njegovim „pobijanjem Hunov“ pri izmikanju se iz nemškega obroča, na drugi strani pa mu je uničevanje četnikov v V. ofenzivi, jemalo vero v Mihajlovića. Tudi so vedno močnejša bila radijska in časopisna poročila o Mihajlovićevski kolaboraciji s četami Osi v Črni gori in Dalmaciji. Sodil je, da bi mu mogel Tito s partizani bolj služiti pri njegovi veliki zamisli pri odprtju balkanske fronte v boju proti nacistom. Že vidi, kako rastejo uporniki, „ne da bi jim Britanci kaj pomagali,“ kot piše generalu Aleksandru 7. jul. 1943, „in kako že gori vsa grška in dalmatinska obala...“

In 22. julija razširja svoj privid v tem smislu, kako čudovito da se bori Tito v Bosni... pa mogočno in mrzlokrvno Mihajlović v Srbiji... Albanci... in Grki... in če se zruši še Italija... in tega posledica pri nemških satelitih in osamljenost Nemčije — o, kako lep plen se obeta na Balkanu! Osvoboditev Balkana bi se dala primerjati samo padcu Rima. **To lahko povzroči odločitev v Evropi!** In poleg tega še široka ruska vojska! Treba bi samo rešiti spor med Titom in Mihajlovićem. Lepa vizija balkanskega pomena, kakor jo je sporočil generalu Aleksandru (Churchill IV, 393/4). Kakor je prej naročal Mihajloviću naj pravočasno uredi enotnost gverilcev, se je zdaj naslonil na Tita in na svoj vpliv, ki ga je treba ustvariti z močnimi dajatvami.

MEDNARODNI SIMPOZIJ...

(Nad. s 1. str.)

z vzhodne plati ji bistveno koristi na Zahodu. Tako stanje pa je opozorilo tudi Grke in povzročilo zbližanje med Bolgarijo in Grčijo. Nato so z dotlej malone izolirano Bolgarijo navezale razmeroma dobre stike in odnose Avstrija, Italija, Romunija in celo ZDA ter Z. Nemčija.

Takšno je ozadje simpozija v Skopju, ki so mu nadeli jezikoslovski plašč. Žal še nimamo poročil o uspehih simpozija. Gotovo pa bodo tudi zaključki dvotirni: uradni komunike z jezikoslovnim obeležjem in neuradni dosežki ali nedosežki politično-diplomatskih pozicij velikih na račun majnih narodov. Mnogoštevilno komunistično zastopstvo daje vsekakor sklepati, da je Moskva voljna priznati makedonsko narodnost, ne oziraje se na stališče svojih bolgarskih „prijateljev“. Pravtako bo Zahodu kazalo prikupiti se bolj Beogradu kot Sofiji. Makedonci pa so v resnici med njima le odbojna žoga.

Med knjigami in revijami

Dr. Tine Debeljak (126)

LOŠKA DOLINA — ŽRTEV REVOLUCIJE

Založba SIJ je izdala v svoji zbirki Zrenja in uvidi V. 90 strani obsežno brošuro **Loška dolina — žrtev revolucije**, s katero se dopolnjujejo podobe trpljenja posameznih slovenskih krajev, ki so ga doživljali v divjanju komunistične revolucije med drugo svetovno vojno. V zadnjem času so izšle namreč zbirke spominov kakor Revolucija pod Limbarsko goro, Revolucija pod Krimom, v Hotedrščici in drugod, kjer so zbrani dokumenti o komunistični strahovladi med našimi ljudmi, s ponatisi člankov v starih, malo dostopnih revijah, pa tudi z doneski nanovo napisanih pričevanj. Ta najnovejša brošura govori o žrtvah v okolici Loža na Notranjskem, ki je v tej revoluciji najprej in morda največ trpela. Zato je prireditelj storil prav, da je zbral najpomembnejše dokumente o teh številnih pobojih in jih ponatisnil v lepo urejeni knjižici, ki ni samo dokument o grozi revolucije, ampak bo tudi živ spomin na domačo dolino vsem številnim Notranjcem v naši emigraciji.

Celostransko perorisbo grba mesta Loža je napravila arh. Marija Bavc, po očetu iz tega kraja, ki je brošuro tudi opremila in se s tem predstavila slovenski javnosti. Za sliko — posvetilo: „Padlim za najsvetejše svetinje — za vero, za svobodo, za staro pravdo slovensko... v spomin, živim v opomin.“ Nato sledi uvodna beseda o loški dolini, kot jo je svoj čas napisal pokojni prof. dr. Srečko Baraga. Z njo je označil obseg ozemlja, na katerem so se dogajale moritve, opisane v naslednjem članku: Partizanstvo v loški dolini do oktobra l. 1943. Članek je prav tako izpod peresa pok. dr. Barage, kakor ga je anonimno napisal za Črne bukve (izšle l. 1944 s sodelovanjem urednikov Slovenskega doma, ki ga je urejal tudi Notranjec pisatelj Mirko Javornik). Ta članek (20 strani!) je osrednji sestavek v brošuri ter navaja dokumentarno z imeni in datumi, kakor in v kakšnih okoliščinah so sledili umori v tej lepi dolini (v kolikor se je pač dalo tedaj ugotoviti).

Naslednji poudarek je na dveh člankih pokojnega msgr. Matija Škrbca, namreč: 1) Loška dolina pred viharjem, ki z oznako morivcev Ivana Hribarja in Matevža Haceta napoveduje prihodnje divjanje „rdeče fronte“ na Notranjskem in 2) ponatis Divjanje rdeče fronte pod nemško okupacijo in po koncu vojne. Tako je Baragov opis moritve Vaških stražarjev dopolnjen z odporom domobrancev ter z dodatkom — najbolj tragičnim — imen vrnjenih in pobitih domobrancev v maju in juniju l. 1945. Ta napolnjuje sedem strani in imenuje 73 oseb! Tem sledi še 22 drugih oseb, ki so bile ubite v posebnih okoliščinah.

Seveda je na vidnem mestu dobila poudarek tragedija v Grahovem, s smrtjo pesnika Balantiča in 33 drugih sobojevnikov pod vodstvom F. Kremžarja. Spomin nanje je napisala s. Marija Mišič, po pripovedovanju iz tistih dni, ko je tudi ona izgubila dva brata. Dve pesmi F. Balantiča naj pokažeta pesnikovo izrazno moč, Hribovškova pesem o l. 1943 pa tragičen čas. Pesem I. Lavriča omenja domobransko bojevitost, nima pa pesniške vrednosti in S. M. Valtrude Levec argentinski spomin na domače gorenjske planine.

Dobro je napisan (nov donesek?) leposlovno-dokumentirani opis Dveh poti v grozo, namreč: odgon Notranjcev v internacijo na otok Rab in potem ob italijanski kapitulaciji pobega, njih usode pri vračanju domov in v smrt.

Za konec je prireditelj dodal še lep Javornikov opis Zemlja ob Jezeru, Cerkniškega jezera, kraja njegove mladosti. Za sklep pa omembo lepote Križne jame in iz Valvazorja opis Cerkniškega jezera, enega „največjih naravnih čudes na svetu“.

Tako je ta knjiga — poleg tega, da je opis komunističnih morij v razdobju revolucije — tudi lep spomin na zemljepisne lepote te doline (Križna jama, Jezero) in jo bo vsak Notranjec rad uvrstil med svoje družinske knjige kot spomin na svoj kraj in svoj čas ter svoje pobite ljudi. Vse to bo našel v številnih podobah in fotografijah, razvrščenih smotrno med tekstom. Gotovo pa naj knjižica postane darilo Notranjcem v zdomstvu svojim — otrokom, ki bodo iz nje dobili odgovor: odkod in zakaj so starši zapustil to lepo loško dolino?

Novice iz Slovenije

LJUBLJANA — Na Gospodarskem razstavišču so 1. septembra odprli razstavo „Vino 80". Na tem 26. mednarodnem vinogradniško vinarskem sejmu je sodelovalo 510 razstavljalcev iz 26 držav. Komisije so ocenjevale 1300 vinskih vzorcev, pivcem pa so bile na razpolago razen vina še žgane pijače in brezalkoholni napitki. Na prodaj je bila tudi gostinska, vinogradniška in vinarska oprema.

RADENCI — Novi predsednik SIS Janez Zemljarič je odšel na turnejo v Pomurje, da bi osebno pregledal, kako je kaj s prodajo mesa in živine. Kmetje iz Pomurja rajši prodajo živino kupcem od drugod, kot pa domači soboški mesni industriji. Kupci od drugod plačajo bolje.

LJUBLJANA — Pred kratkim so v Sloveniji ugodili zahtevam pekov po zvišanju cen. Kilogram osnovne vrste belega kruha stane sedaj 12 dinarjev. Toda navadno ga ni dovolj na prodaj — peki rajši pečejo „boljše" vrste kruha, ki imajo precej višje cene — od 17 do 22 dinarjev za kilogram.

LIPICA — Zadnji dan proslave 400-letnice kobilarne Lipica, ki je bil 31. avgusta, je na simpoziju o reji, uporabnosti in preizkušanju delovnih sposobnosti lipicancev nad 100 strokovnjakov iz vse Evrope izrazilo željo, da bi ustanovile vse dežele, kjer vzrejajo lipicance, posebno mednarodno združenje.

LJUBLJANA — Vino se je podražilo v Sloveniji. Cene sicer še niso bile odobrene, toda vinogradniki so zahtevali podražitev navadnih vin od 28 dinarjev na 40; boljše vino naj bi stalo 50 dinarjev, vrhunsko vino 60, vrhunsko vino s predikatom do 150 dinarjev, prav toliko staro vino, peneče vino pa od 100 do 160 dinarjev. K temu pa bi naj odšteli kupci še po 5 dinarjev za zaščitno zlato znamko, za srebrno po tri dinarje, za rdečo pa dva.

PTUJ — Delavci mesnoperutninskega kombinata „Perutnina" so praznovali 30. avgusta 75-letnico obrata. V „Perutnini", ki je med največjimi tovrstnimi obrati v Jugoslaviji, dela 1400 delavcev.

LJUBLJANA — Petrol je že začel razvažati kurilno olje. So pa omejili prodajo in bodo prodajali olje na bencinskih servisih v začetku oktobra do petdeset litrov pri enkratnem nakupu.

LJUBLJANA — V okviru ljubljanskega festivala se je letošnje poletje v Križankah zvrstilo 64 prireditev. Največ obiskovalcev so zabeležili na treh uprizoritvah „Čardaške princese" budimpeštanske opere, na dveh večerih španskega baleta in na večeru Slovenskega okteta. Večino vstopnic so pokupili v delovnih organizacijah, opazili pa so tudi večji obisk tujcev.

LJUBLJANA — Na potovanje okoli sveta se je odpravil v začetku avgusta Jure Šterk. Pot okoli sveta v barki, ki je dolga 5,80 m in ki jo je Šterk sam zgradil, bo trajala kaki dve leti. Šterk je delal pri Celjskem Aero klubu in prosil za dveletno prekinitev službe, podjetje pa mu je dalo za nameček še 10.000 dinarjev popotnice.

LJUBLJANA — V Mladinski knjigi so stehtali vse stvari, ki jih mora nositi v torbi učenec drugega razreda in so ugotovili, da se je teža zvišala od lani za pol kilograma — letos tehtajo učni pripomočki štiri kilograme in pol.

CERKNICA — Četrti zeljški koncertni večer ni bil v stari zeljški cerkvici ampak v starodavni gotski cerkvi v Cerknici. Orgelski mojster Hubert Bergant in flavtist Fedja Rupel sta v nabito polni cerkvi izvajala dela starih baročnih in klasičnih mojstrov — Bacha, Haendla, Roslerja, potem pa še dela Mozarta, Srebotnjaka, Pessarda in Poulenca.

LJUBLJANA — S 15. septembrom se je v Sloveniji podražila elektrika za 30 odstotkov, čeprav je Elektrogospodarstvo zahtevalo 43-odstotno povišanje. Za enako povišico — 30 odstotkov — bo dražji tudi komercialni premog. Slovenski dnevniki — Delo, Večer (Maribor) in Dnevnik stanejo sedaj v kolportaži 6 dinarjev, prej pet, mesečna naročnina pa se je zvišala od 110 na 140 dinarjev.

MOZIRJE — Ker v Sloveniji primanjkuje pralnih praškov, so na kmečkem prazniku v Trnavčah pri Mozirju uspešno pokazali Angela Sedošek in Cilka Zidarn, kako se da lepo prati, kot v starih časih, s pepelom. Prikaz pranja je pritegnil več pozornosti, kot če bi bil razstavljen kak najsodobnejši pralni stroj.

UMRLI SO od 1. do 5. septembra 1980:

LJUBLJANA — Dr. Fini Grosman r. Ahačič, odvetnica v p.; Angela Baš r. Kraševec; Drago Lazar, up. (72); Ivan Hozjan, gradbeni delovodja; Peter Nograšek, dipl. el. ing.; Peter Rihar, dipl. el. ing.; Loepold Bandelj, up. čevlj. m.; Marija Brandšteter, up.; Cilka Ažnik r. Hruška (80); Ciril Košak, rezerv. kap. JLA; Anton Kovačič, obratovodja; Janez Šušteršič, pleskar; Frančiška Anzelc r. Čerin (75); Franc Založnik (54); Dr. Marjan Barle; Katarina Abram r. Šabec (96).

RAZNI KRAJI — Dr. Ivan Amon, primarij, Golnik; Alojz Petrič, up., Višnja gora; Mary Narobe, up., Domžale; Dušanka Keber r. Dekleva (87), Portorož; Katarina Gradišar, up., Tržič; Viktor Celarec, kr. m. v p., Dravlje; Vladimir Zajc, kovinar, Trbovlje; prof. Ivan Mlinar (83), Loka pri Zidanem mostu; Karel Šoper, uč. v p., Trbovlje; Jože Košir, platan kovinar, pesnik in pisatelj, Jesenice; Janez Pristov (85), Doslovče; Marija Žvipelj (81), Rečica ob Savinji; Marija Korelc, Kočevje; Julijana Lesjak, Šoštanj; Ciril Lenardič, dipl. ing. agr., Radeče; Dr. Zlatan Stare, primarij-rentgenolog, Štempeter pri Novi Gorici; Anton Smrekar (80), Kropa; Marija Martinčič, up., Bač; Jože Splichal (75), dir. banke v p., Novo mesto; Franc Mikek, mizar v p., Bočna; Tone Pogačar, pečar v p., Dvor pri Polhovem gradcu; Marija Brezar r. Šipec, Kranj; Marija Selan (Pedranova mama), (84), Bizovik; Štefanija Pavlič, vd. primarija bolnice v Brežicah; Bernarda Jesenšek (83), Krašnja; Janko Omahen, dipl. ing. arh. prf. v p., Grahovo; Jernej Glavič, up., Dobrova. Jure Kosovič, gozd. tehnik, Vrhnika; Vinko Mežnarič, Zgornje Brezovo; Vilko Frahm, Medvode; Franc Šter, up., 91, Skaručna; Mitja Verovšek, Jesenice; Anica Esih r. Šumandi, Ponikva; Franc Gomzi, up. vlakovodja, Podbrezje na Gor.; Jože Jurše, posestnik, Smolnik pri Rušah; Ferdo Božič, up. avtoprevoznik, Maribor; Franc Žel, kovač, Maribor, Mirko Dreksler, brivski mojster, Maribor.

XIX. OBLETNICA BLAGOSLOVITVE SLOMŠKOVEGA DOMA V RAMOS MEJIA

V nedeljo 21. septembra je slovenska srenja, ki se zbira v Slomškovem domu v Ramos Mejía, slavila svoj praznik: 19. obletnico blagoslovitve Doma. Prvi pomladanski dan je bil zares pomladanski in je privabil številne rojake iz ramoškega okoliša pa tudi goste od drugod.

Ko so ob 11. uri zazveneli akordi argentinske in slovenske himne, sta krajevna predsednika mladinskih organizacij Ciril Loboda in Klavdija Malovrh dvignila na drog narodni zastavi, navdušeno pozdravljeni od zbranega občinstva. Narodne noše so s svojimi bleščečimi barvami v jutranjem soncu še posebno povzdignile slovesnost. Predsednik Slomškovega doma Matevž Potočnik je nato pozdravil vse goste in predstavnike organizacij, ki so nas počastili s svojim obiskom. Na ramoške rojake pa je naslovil poziv in vabilo: „Dogradimo Slomškov dom naj ne bo samo geslo današnjega dne, ampak naj nas spremlja in navdušuje pri delu, ki se ga bomo lotili. Le s skupnim delom bomo cilj tudi dosegli. Zavedajmo se, da ne gradimo samo za nas, ampak predvsem za bodoče rodove." Nato je bila v prostorih Doma slovesna služba božja, ki jo je daroval delegat dušnih pastirjev msgr. Anton Orehar. V pridigi je naglasil naše dolžnosti do slovenske domovine pa tudi dolžnosti matične domovine do rojakov po svetu. Med sveto mašo je prepeval ramoški cerkveni pevski zbor pod vodstvom Gabrijela Čamernika.

Opoldanski premor do začetka kulturnega programa je kar hitro minil ob hitri postrežbi deklet in fantov, prijetni glasbi in družabnosti. Popoldanski program je začel napovedovalec Bogdan Golmajer, medtem ko je številna množica zasedla prostore okoli ploščadi, kjer se je razvijal nastop. Popoldanskega slavja se je udeležil tudi predsednik NO Miloš, Stare z gospo, kakor tudi mnogi drugi predstavniki Domov iz Vel. Buenos Aires. Najprej je nastopila mlajša skupina šolarjev z rajalno vajo na motiv pesmi Čuk se je oženil, pripravila jih je ga. Saša Zupan-Omahna; učenke višjih razredov pa so pod vodstvom ge. Vladi Brula-Selan predstavili zelo prijetno vajo z vetrnicami. Naraščajniki, katere vodi Lojze Hvalica, so se postavili s talno telovadbo in gimnastičnimi vajami. Sledil je nastop deklet, pripravile so dve vaji: simbolično na motiv pesmi Slovenka sem in mogočni rajalni pohod ob spremljavi koračnic. Obe vaji je naučila ga. Ema Kessler.

Slavnostni govornik je bil kulturni referent Slomškovega doma lic. Marjan Schiffrer. V svojem govoru je razvijal misli o potrebi vztrajanja našega narodnostnega delovanja (govor objavljamo na uvodnem mestu).

Kot osrednja točka je bil oderski prikaz Lepo je živeti na kmetih, ki ga je ob navzočnosti avtorja dr. Jožeta Krivca predstavila režiserka ga. Ema Kesslerjeva. Prikazan je bil en dan na tradicionalni slovenski domačiji z nekaterimi njenimi značilnostmi: kramljanje dedka ob čebeljnjaku, otroški živžav ob babici in dedku, godovanje z „ofrehtom", vasovanje in podoknica. Sceno je pripravil Slavko Smole, glasbene in zvočne vložke pa je imel na skrbi Ivan Makovec. Recitativno so prikaz povezovali gdč. Alenka Smole, gdč. Klavdija Malovrh, Ciril Loboda in Janez Jerebič. V vidnejših vlogah so nastopili: ga. F. Javoršek, J. Tomazin, gdč. I. Durič, gdč. M. Koželnik, F. Schiffrer, J. Javoršek, ga. E. Kessler, M. Kocmur, J. Jerebič in otroci ter sosedje. V pevskih vložkih je sodeloval ramoški pevski zbor. Brez dvoma je bilo v delo vloženega mnogo truda in žrtev, je pa tudi res, da bi prikaz dosti bolj učinkoval v dvorani in z lučnimi efekti.

V večernih urah je v veselje mladih in starejših nastopil priznani orkester Slovenski inštrumentalni ansambel, ki od nastopa do nastopa zboljšuje svoje izvajanje. Lepa pridobitev orkestra je prav gotovo žametni glas gdč. Maruške Batageljeve, ki je s svojim prijetnim nastopom dala nov ton naši zabavni glasbi.

-j

DRUŠTVENI OGLASNIK

ŠAHOVSKO PRVENSTVO ZA L. 1980

V okviru Zedinjene Slovenije se pripravlja šahovsko prvenstvo za leto 1980. v Velikem Buenos Airesu. Prvenstvo za leto 1978 je bilo v osrednji Slovenski hiši, kjer je zmagal Jože Marolt, lanskoletno je bilo v Slomškovem domu v Ramos Mejía in je postal prvak Stane Škerlj; letošnje tekmovanje pa bo v Slovenskem domu v San Martinu 18. oktobra, da tako turnir nadaljuje z obiskovanjem slovenskih šahovskih trdnjav v Velikem Buenos Airesu. Vse prijatelje šaha že danes opozarjamo na ta dogodek.

ZEDINJENA SLOVENIJA pripravlja ŠOLSKO KOLONIJO V POČITNIŠKEM DOMU dr. Hanželiča od 26. decembra do 10. januarja 1981. Prijave s številko osebnega dokumenta prijavljenca sprejema pisarna Zed. Slovenije. Cena bo naknadno objavljena.

PO ŠPORTNEM SVETU

NA LJUBLJANSKEM STADIONU je bila 27. septembra nogometna tekma med Jugoslavijo in Dansko za uvrstitev v svetovno prvenstvo v Španiji leta 1982. Jugoslavija je bila po zmagi nad Luksemburgom s 5:0 velik favorit tudi v tej tekmi. Toda rezultat tekme z Dansko je kaj skromen, Jugoslovani so zmagali komaj z 2:1.

V ZGORNJI ŠIŠKI so se v prostorih Ilirije pomerili najboljši namiznoteniški igralci Slovenije. Štefan Kovač iz Murske Sobote je premočno zmagal nad vsemi ostalimi, oddal je le dva niza Mariborčanu Klingerju, vse ostale igre pa je dobil kar s 3:0. Drugo mesto je pripadlo Miranu Savniku (Lj.), tretje Franku, četrto Klingerju (oba Mar.), peto Paviču iz Raven.

JUGOSLOVANSKA KOŠARKARSKA EKIPA, v kateri je od olimpijcev igral samo Žizić, je zlahka osvojila naslov balkanskega prvaka. V ekipi je po dolgem času zastopal Slovenijo Aleš Pipan in si s svojo igro utrdil mesto v ekipi. V prvi igri so premagali domačine Romune s 117:103, nato Bolgare z 98:80, Turke s 95:75, v zadnji pa še Grke.

V TEKMOVANJU ZA KARAVANSKI POKAL so v četrtem kolu Jeseničani kar nekoliko nepričakovano izgubili na Jesenicah s celovškim KAC s 4:7 (2:2, 2:0, 0:5). Jeseničanom je šlo izredno slabo v zadnji tretjini, ko so izgubili kar z 0:5, in to celo, ko so imeli igralca več na polju. Pred tem so Jeseničani igrali neodločeno z Ljubljano, izgubili s Kapfenbergom in zmagali v tekmi z graškim ATSE.

OD VSEPOVSOD

STROJ ZA LUPLJENJE JAJC. V Franciji pojejo letno 20 milijard kurjih jajc, največ trdokuhanih. Zato ni nič čudnega, da je Jérome Fréchou napel svoje možgane in sestavil prvi stroj za lupljenje trdokuhanih jajc. Stroj je popolnoma avtomatičen in njegova povprečna storilnost seže do dva tisoč olupljenih jajc na uro; za lupljenje uporablja hidravlični pritisk. S svojim izumom je Fréchou dobil zlato medaljo Mednarodne razstave izumov v Ženevi ter še druga odličja.

ZLATO IZ ODPADKOV. Južnoafriška družba Rand Mines je začela iskati zlato v rudnikih, iz katerih so pred leti zlato že pobrali, kar se je tedaj dalo. Z novo tehnologijo pa je mogoče iz teh rudninskih odpadkov pridobiti še nekaj zlata. Odstotek v rudninah je zredno majhen, vendar se sedaj splača, ker je cena zlatu zelo poskočila. Družba računa, da bo letno pridobila iz starih odpadnih rudnin letno okoli 2.400 kg te žlahtne kovine.

Darovali so

V tiskovni sklad Svobodne Slovenije so darovali: inž. Jure Skvarča, Ciudad Gral. Güemes 7.000.— pesov; rev. p. Stanko Skvarča, Luján 20.000.— pesov; Ivan Zorjan, Tierra del Fuego 40.000.— pesov; Jože Kržišnik, La Tablada 12.000 pesov.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Uprava Svobodne Slovenije.

Izlet šolskih otrok bo v soboto, 4. oktobra v Villa Albertina. Ob 9.30 bo tam skupna sv. maša.

Iz najnovejše knjige Milovana Djilasa (3)

RDEČI MONARH

TAJNA POLICIJA — TEMELJNI TITOV OPORNIK

Po sporu s Sovjetsko zvezo poleti 1948 se je v Jugoslaviji marsikaj spremenilo, povečini na bolje. Rastel pa je vpliv povsod prisotne tajne policije. Spočetka je bilo to neizbežno: šlo je za preprečevanje sovjetofilskih dejavnosti. A vloga tajne policije je ostala nespremenjena tudi potem, ko je napetost med Moskvo in Beogradom popustila.

Do nekaj kratkotrajnih, dasiravno ne korenitih sprememb je prišlo šele 1966. Tedaj je Tito sam odkril „zaroto", ki sicer ni bila naperjena proti njemu, pač pa bi lahko omejila njegovo oblast. Večino policajev so upokojili ali jih premestili v druge službe. V partiji so se nato kmalu pojavili demokratski tokovi: v Srbiji „liberalni", na Hrvaškem „nacionalistični" in v Sloveniji „tehnokratski".

Tito se je sicer prilagodil tem spremembam, a je budno pazil, da ni bil prizadet njegov ugled in osebna oblast. To je bil najliberalnejši čas zmerno doktrinarnega gospodstva. A po petih letih so zajele te nestalinistične struje tak obseg, da so ogrožale „Titov sistem" in s tem Tita samega. Oprt na vojsko, je Tito 1971-72 „očistil" partijo in vzel tajno policijo spet pod svoje varstvo.

Tako je postala Titova oblast tudi navzven absolutna. Kot dosmrtni predsednik partije in države se je čedalje redkeje osebno udeleževal sej in v zameno vse pogosteje pozival funkcionarje k sebi na poročanje. „Titoistični" marksizem je bil vcepljen vsem, od otroka do starca. V vsej deželi so priznavali samo Tita kot oboževano veličino in v svetu je postal markantna državniška osebnost.

Če bi Jugoslavija vztrajala po sporu s Sovjetijo 1948 pri „administrativnem" ali sovjetskem gospodarskem sistemu, bi zabredla v zmedo revščine in stiske. Za uspešno delovanje so gospodarstveniki in vodje podjetij zahtevali avtonomijo, ne da bi pri tem bila prizadeta partija. Protistalinizem in tržno gospodarstvo se nista mogla več skladati z birokratskimi merili in z neomejeno oblastjo policije. Iz boja proti stalinistični tiraniji in sanjarjenja o pravem, demokratskem socializmu se je porodila zamisel samoupravljanja.

SAMOUPRAVLJANJE

Poleg monopolistične partije, poleg povsod prisotne tajne policije in avtokratskega vladarja seveda samoupravljanje ni moglo postati demokratično in učinkovito. Vse jugoslovanske politične krize so se razvijale mimo njega. Še več, niti ene stavke — in bilo jih je mnogo v zadnjih letih — niso započeli organi samouprave ali delavskih združenj. Samnupravljanje je za proizvajavca in trgovanje sicer pridobitev, a ostaja brez vpliva na oblast in politični sistem.

V zadnjem desetletju se je po čistkah na Hrvaškem in v Srbiji vrinila partija tudi med organe samoupravljanja. Prisotnost partijcev v samoupravi je narasta na 90%! Samoupravljanje je postalo najvažnejše področje partijskega delovanja.

Tito ni bil nikdar bogvekako ponosen na samoupravljanje. Vendar ga je 1950 sam utemeljil: Uvidel je, da se na ta način gospodarstvo lahko spet poživi in da idealni model samoupravljanja lahko utrdi samostojnost Jugoslavije. Naprej pa ni šel. Samoupravljanje ni smelo prekoračiti mejá oblasti in sistema morda ogrožati.

Tržno gospodarstvo je zahtevalo proste roke, odprte meje za turiste. Tudi oblast se je spremenila. Zakoni in red so morali biti bolj upoštevani. Spremenilo in omililo se je tudi preganjanje političnih nasprotnikov — čeprav je še danes jugoslovanski državljan lahko obsojen na več let ječe zgolj zaradi širjenja „sovražnih" vidikov ali anekdot.

KAZENSKO TABORIŠČE GOLI OTOK

Skoro nihče ni v Jugoslaviji pisal o taborišču na Golem otoku v severnem Jadranu. Tudi ta téma je tabú. A je važna in ne morem se ji izogniti, piše Djilas, ne samo zaradi Tita, ki nosi odgovornost, temveč tudi zaradi sebe samega. Goli otok teži mojo vest vse odkar sem zavzel kritično stališče do stvarnosti in s tem tudi do svoje preteklosti.

Ustanovitev kazenskih taborišč za pristaše sovjetskega komunizma je sklenil Tito sam jeseni 1948. Posvetoval se ni niti s centralnim komitejem niti s politbirojem niti s tajniki CK. Takrat sem bil poleg Kardelja in Rankovića eden teh tajnikov. Za Titovo odločitev sem zvedel od obveščevalca iz Črne gore. Član tamkajšnjega CK, Andrija Mugoša mi je pravil, da so dobili iz Beograda navodilo za aretacijo vseh „kominformistov" ter naj jih pošljejo v taborišče Pri tem je odločilno sodeloval Ranković (notranji minister), kajti njegov policijski aparat je izvajal ta ukaz.

Sklep je bil storjen in izveden še preden je bilo taborišče do kraja urejeno. Vzrok, zakaj je Tito obšel CK in tudi svoje dolgoletne soborce, lahko samo domnevam. V CK je bila vsaka, še tako malopomembna opozicija izključena. Možno pa je, da se je Tito bal odpora ali vsaj kolebanja v vrhovnem vodstvu. Znano je bilo, da so se celo zvezni ministri, poslanci in člani republiških centralnih komitejev nagibali k Sovjetiji in Kominterni.

V deželi je vladalo napeto in zastrupljeno vzdušje. V zraku je bilo čutiti zarotniško razpoloženje. Stalinisti so se odkrito javljali k besedi in sovjetofilska propaganda, polna groženj, je burila duhove in nategovala živce. Partijski in državni funkcionarji so bili polni sumničenj. Ranković mi je dejal: „Najhujše je to, da ne veš, kdo je sovražnik." Včerajšnji tovariš — sovraznik v lastnih vrstah!

Tito je bil nezaupljivejši od drugih, kar je pripisati njegovim moskovskim skušnjam. Zavedal se je, kako težko odgovornost si je nakopal s sporom s Stalinom. K usodnemu sklepu o taborišču so ga morda nagnila tudi poročila o vplivu Stalinovih pristašev na partijski komite in na oficirski kader. Kljub mnogim aretacijam so se kominformisti dozdevno množili.

„TABORIŠČA ZA KOMINFORMOVCE NISMO MOGLI OBITI"

Vznemirljive vesti so se kar naprej kopičile. Tito je slutil nevarnost. To vrsto strahu je poznal še iz Sovjetske zveze. Tudi jaz sem čutil nevarnost, vendar mi je bilo neprijetno ob vesti o kazenskem taborišču. A če pomislim danes na tiste čase in pretehtam vse za in proti, prihajam do sklepa, da taborišča za kominformovce nismo mogli obiti. Kajti naša partija je bila stalinistična in si je lastila monopol oblasti.

Strpnost ali celo priznanje opozicije v partiji ob istočasnem pritisku Sovjetske zveze in ostalih KP — bi lahko partijo uničilo in privedlo sovjetsko linijo na oblast. Nesreča diktatorjev je prav v tem, da ne morejo dopustiti nikakršne opozicije, če nočejo spodkopati lastnega obstoja. Poleg tega je bilo sovjetsko gibanje v Jugoslaviji bolj stalinistično kot naše vodstvo. Prevzem oblasti po stalinistih bi ne samo povzro-

(Nad. na 4. str.)

Pričevanje o Golem otoku

Bivši stražarski častnik v kazenskem taborišču na Golem otoku, kjer jugoslovanska komunistična partija „prevzgaja“ svoje oporečnike in zopernike, je podal za Hrvaško revijo (ki izhaja v Španiji) pričevanje iz lastne skušnje o nekaterih pojavih v taborišču. Njegova izjava nazorno dopolnjuje Djilasovo pripovedovanje o tem sramotnem „poboljševalnem“ izumu, kar objavljamo na drugem mestu v povzetku iz njegove zadnje knjige. Častnikovo poročilo glasi:

„Število ujetnikov je znašalo okrog 6000 do 7000. Prihajali so sicer vedno novi dotoki, kar pa števila ni bistveno izpremenilo. Ujetniki so mrli zaradi lakote, nalezljivih bolezni ali samomorov.

Kadar je bilo potrebno, smo jetnike tudi ubijali. Pokopavanje je predstavljalo velik problem na skalovitem ozemlju. Kjer je tiste čase (ko je pričevavec tam služil) bilo pokopališče, stoji danes majhen gozdiček mladih iglavcev. To je edino drevje na vsem otoku.

Stavbe za moške in ženske kaznjence so bile kamnite, kar še danes pričajo nekateri kamnolomi, do kilometer dolgi in dvajset metrov globoki. Kamenje so kopali in lomili jetniki sami, brez raztrelivnih in drugih pripomočkov. Zgradbe za moške so bile postavljene v grapi. V vsaki stavbi je živelo po osemdeset ljudi.

Do 1973 je bilo 16 takih bivališč. Mnoga so razpadla ali bila porušena, ker je tudi število jetnikov pojemalo. Nad grapo je bilo mnogo stražarskih stolpov z žarometi in žična ograja, do nedavnega z električnim nabojem.

Žensko taborišče je bilo na drugem koncu otoka. Jetniki dolgo niso vedeli, da so na otoku tudi jetnice. Žensko selišče je bilo 1957 ukinjeno in leže danes tam le še razvaline.

Ta kraj je bil meni in drugim nastavljencem najljubši na vsem otoku. Tu smo iskali razvedrila pri ženskah. Kajti kaj naj sicer človek počne, če po ukazu celo leto in dan ne sme z otoka na kopnino! Na nekatere novodošle sem moral včasih čakati po dva tedna. Seveda so postale ženske noseče. A temu smo odpomogli na naš poseben način.

Na otoku obstajajo še danes „temnice“. Izkopane so par metrov globoko v skalovje. Majhna cev služi za dovajanje zraka. Včasih je bilo na stotine takih temnic.

Poleg tega so na otoku tudi „sončnice“. Zgrajene so v obliki večjega zvonca z belim kamnom na dnu. Poleti ga sonce strahovito razgreje. Na ta kamen je prikljenjen jetnik.

Kaznjenci so bili prisiljeni postaviti Titu spomenik, ki še danes stoji na otoku. Kamnite bloke, poldrug meter visoke in prav toliko široke, so morali zložiti v besedo TITO. To ime je 400 metrov dolgo in 180 metrov visoko. Sestavljati so ga morali predvsem taki, ki so bili najhujši protititovci.

Ujetnike smo prisilili delati tudi, kadar ni bilo dela. Mnogi zidovi, danes postavljeni, so morali biti naslednji dan porušeni. Kljub temu so morali biti posamezni kamni zloženi pravokotno drug na drugega.

Ta mučenja so bila potrebna, da ne bi jetnikom preostajalo časa za razmišljanje in pripravljanje pobegov. Še danes morajo na otoku graditi take zidove in jih dnevno prestavljati drugam.“

OBVESTILA

SOBOTA, 4. oktobra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

Sestanek SKAD-a po skupni sv. maši ob 19.15 v Slovenski hiši. Na sporedu predavanje prof. dr. Vinka Brumna

NEDELJA, 5. oktobra 1980:

Zvezni sestanek SDO in SFZ po mladinski maši v Slovenski hiši. Govoril bo pisatelj Zorko Simčič.

Velika sanmartinska tombola.

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi ob 12.30 Buhov asado. Vstopnice v predprodaji pri odbornikih do vključno 28. septembra.

SOBOTA, 11. oktobra:

V Slomškovem domu informativni sestanek z večerjo. Na sporedu: gradnja dvorane. Dogradimo Slomškov dom!

NEDELJA, 12. oktobra:

24. obletnica Našega doma v San Justu.

PETEK, 17. oktobra:

Sestanek Lige žena-mati v San Martiun ob 19. uri. Predaval bo msgr. A. Orehar.

SOBOTA, 18. oktobra:

V Slovenskem domu v San Martinu Café-koncert v priredbi SDO in SFZ.

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

SOBOTA, 25. oktobra:

Proslava Narodnega praznika 29. oktobra in dneva slovenske zastave v Slovenski hiši. Obenem se bomo spominjali 75-letnice prve slovenske gimnazije, to je v škofovih zavodih v Št. Vidu.

V Slovenski hiši nadaljevanje Filozofskega ciklusa predavanj dr. Milana Komarja. Pričetek ob 16. uri v mali dvorani.

NEDELJA, 2. novembra:

Po vseh krajevnih Domovih Véliki nagradni risarski natečaj. (Organizira SLOGA)

NEDELJA, 9. novembra:

Obletnica blagoslovitve Slovenskega doma v Berazateguiju. Celodnevna prireditev.

NAŠ DOM SAN JUSTO

v nedeljo, 12. oktobra 1980

24. obletnica

- **ob 8. uri v stolnici:** sv. maša za žive in rajne člane Našega doma;
- **ob 9. uri na dvorišču Našega doma:** dviganje zastav; **v novi športni dvorani:** pozdravne besede predsednika Našega doma Marjana Bogataja, dušnega pastirja dr. A. Starca, zastopnika mladine, pevske točke šolskih otrok pod vodstvom gdč. Anice Mehle in mladinskega zbora, ki ga vodi Andrej Selan. Nato skupen zajtrk.
- **ob 17.30: v zgornji dvorani: začetek popoldanskega programa**
  — slavnostni govor Marjana Loboda
  — L j u d s k a i g r a

Revček Andrejček

r e ž i j a: MARJAN WILLENPART **s c e n a:** TONE OBLAK

nastopa 25 igralcev Našega doma

Po igri: družabni del
igra **“MELODIJA”**

ESLOVENIA LIBRE

Editor y director: Miloš Stare

REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 6 9 - 9 5 0 3

U r e d n i š k i o d b o r:
Miloš Stare, dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj in Tone Mizerit

Correo Argentino Central (B)
FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 1.419.886

Naročnina Svob. Slovenije za l. 1980: za Argentino $ 88.000.—, pri pošiljanju po pošti $ 93.000.—; ZDA in Kanada z avionsko pošto 40 USA dol.; obmejne države Argentine 35 USA dol.; Avstralija 60 USA dol.; Evropa 43 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa z navadno pošto 35 USA dol.

TALLERES GRAFICOS “VILKO” S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101, BUENOS AIRES, T. E. 33-7213

KREDITNA ZADRUGA
"SLOGA" z.o.z.
BME. MITRE 97
RAMOS MEJIA
T.E. 658-6574
654-6438

URADNE URE:
PONEDELJEK, SREDA IN PETEK
OD 15. DO 19. URE

PODRUŽNICA:
SLOVENSKI DOM - SAN MARTIN
CORDOBA 129 - T.E. 755-1266
TOREK IN ČETRTEK OD 18. DO 20. URE

SLOVENSKA RADIJSKA ODDAJA “SVOBODNA SLOVENIJA”

OB NEDELJAH ZJUTRAJ — 8.02 do 8.30 — RADIO ANTARTIDA
Poslušate jo! Opozarjajte nanjo prijatelje in znance! Podprite “FOND ZA SLOVENSKO RADIJSKO ODDAJO” z nakupom sreč za bogato nagradno žrebanje, 30-11-1980 na Pristavi, ki so v prodaji po $ 60.000.— po vseh slovenskih Domovih, v pisarni Zedinjene Slovenije in Zadrugi Sloga. Vaš dar ob 10-letnici Slovenske radijske oddaje bo pripomogel, da se bo še dolgo slišal svobodni slovenski glas po radijskih valovih.

Priporočata: **Zedinjena Slovenija** in **Medorganizacijski svet**

VELIKA SANMARTINSKA TOMBOLA

v nedeljo, 5. oktobra ob 15.30

PRVI DOBITEK: NAJMODERNEJŠI TELEVIZIJSKI APARAT V BARVAH ZNAMKE “G R U N D I G”

TO TOMBOLI DRUŽABNA PRIREDITEV.
ob zvokih orkestra “PLANIKA”

Rapsodije za prvo Marijino sveto leto 1954 posvečene Mariji

je spesnil **JEREMIJA KALIN.** Zbirka je izšla v založbi SVOBODNE SLOVENIJE.

V naš povojni čas postavljenim pesnitvam Mariji je napisal uvod škof **dr. Gregorij Rožman,** knjigo je opremila **Bara Remec.**

Ob letošnjem Marijanskem narodnem kongresu je ta zbirka najprimernejše branje.

Dobite jo v Dušnopastirski pisarni in v upravi Svobodne Slovenije.

Cena: $ 7.000.—

Prof. dr. JUAN JESUS BLASNIK

špecialist za ortopedijo in travmatologijo

MARCELO T. DE ALVEAR 1241, PRITL.
CAPITAL FEDERAL T. E. 393-3536

Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20. Zahtevati določitev ure na privatni telefon 666-4366.

PRIJAVITE SE PRAVOČASNO IN KUPITE VSTOPNICE

Za proslavo Narodnega praznika 29. oktobra in dneva Slovenske zastave —

— Spominjali se bomo tudi 75. - letnice ustanovitve *prve slovenske gimnazije.*

Izbran spored —
Slavnostna večerja!
V soboto 25. oktobra 1980 v Slovenski hiši.

Začetek s sv. mašo v cerkvi Marije Pomagaj ob 19, 15. Vstopnice dobite v Slovenski hiši v Dušnopastirski pisarni, v Zedinjeni Sloveniji in upravi Svobodne Slovenije ter v vseh Slovenskih domovih.

KREDITNA ZADRUGA SLOGA Z O.Z.

SPREMEMBA URADNIH UR V “SLOGI”

Za še boljšo postrežbo vedno številnejših članov v naši pisarni, Bmé. Mitre 97 — Ramos Mejía, bodo

od 1. OKTOBRA 1980 DALJE
uradne ure med tednom
VSAK DAN OD 15. do 19. URE
ob sobotah pa od 16. do 19. ure

V SLOGI JE MOČ!

JAVNI NOTAR
FRANCISCO RAUL CASCANTE
Escribano Público

CANGALLO 1642 BUENOS AIRES
pritličje, pisarna 2
T. E. 35-8827

RDEČI MONARH

(Nad. s 3. str.)

čil padec vodstva in krvavo čistko v partiji, temveč bi tudi potegnil Jugoslavijo pod sovjetsko oblast.

Aretacije so bile že v polnem teku, ko so zakon šele nanaglo obravnavali v skupščini — pod nedolžnim, zmotljivim in prepričljivim nazivom o „družbeno koristnem delu“. Tajna policija (OZNA) je pripornike obsojala na dve leti kazenskega dela, a je bila ta doba v samem taborišču mnogokrat podaljšana.

(V naslednjih odstavkih Djilas popisuje postopanje oblasti in ječarjev s stalinisti. Moramo pa ob tej priliki pripomniti, da so pred tem prav tako nečloveško postopali s protikomunisti in da so se nad temi prvimi žrtvami znašali in jih mučili vsi komunisti, ne glede na kasnejšo ločitev na kominformovce in Titu zveste. — Op. ur.)

Zlo in sramota brez primere — ki še danes teži — so čakale obsojence v taborišču. Ob slabem in nezadostnem jelu, nesmiselnem in utrudljivem delu v kamnolomu so bili izpostavljeni krutim in pretkanim mučenjem. Oznaši naj bi taboriščnike „prevzgojili“, a se „izogibali“ nasilju. Ta naloga je seveda zahtevala posebne, doslej neuporabne metode.

Strahote so začele že pri ukrcavanju. Jetnike so dobesedno zmetali v ladijsko dno. Pri izkrcanju so jih na otok pognali skozi dvored z brcami in udarci. Skozi tak dvored so kazensko pošiljali tudi „nepoboljšljive“. Zgodili so se celo primeri linčanja. Nespokornika, „nespremenljive“, so poniževali na način, kakršnega si lahko izmisli samo dogmatična blaznost in vnema spokornika: Kaznjencem so vtikali glave v polne „kible“ (jetniška vedra za fekalne iztrebke); morali so nositi izvesek z napisom „izdajalec“ in celo izpovedovati svoje stalinistične „grehe“.

Nikakor pa ni res, da bi v Beogradu nihče ne vedel, kaj se dogaja na Golem otoku. Resnico se je lahko posnelo iz objavljenih javnih „kesanj“ in „priznanj“ ter iz obrobnih podrobnosti. A vse resnice ni poznal niti Ranković. Septembra 1953 sem se v Niški Banji sestal s pisateljema Dobrico Čosičem in Oskarjem Davičem. Čosić je obiskal Goli otok iz literarne radovednosti in mi med sestankom zatrjeval, da je OZNA tam razvila in izvajala verjetno najpremetenejše metode v zgodovini.

Dr. MIHAEL STARIHA
SPLOŠNA KLINIKA
špecialist za krvne bolezni

Ordinira v ponedeljek, torek, četrtek in soboto. Predhodne prijave po T. E. 628-0943.

Zapiola 2402 Castelar

SLOMŠKOV DOM

vabi vse člane na *Informativni sestanek*, ki bo v soboto, 11. oktobra, ob 20.

Na sporedu: *gradnja dvorane.*

Na razpolago tudi domača večerja

Dogradimo Slomškov dom!

ORGANIZACION ESLOVENA INMOBILIARIA

T. E. 651-5885 HIPOLITO YRIGOYEN 2946 - S. JUSTO

O. E. vam nudi:

SAN JUSTO center, na križišču Av. Catamarca in Gral. Ocampo:
zemljišča: 1600 kvadratnih metrov
lokal: 30 kvadratnih metrov
stara hiša: 200 kvadratnih metrov s telefonom

RAMOS MEJIA center, 2 kvadri od postaje:
Zemljišče: 11,70 m krat 72,50 m

RAMOS MEJIA, krasna nova vila, 5 kvadrov od postaje:
240 kvadratnih pokritih metrov

O. E. je sedaj, na prošnjo svojih klijentov, tudi davčna, pravna, knjigovodska in administrativna posvetovalnica.

VAŠ TELEFONSKI KLIC ALI OBISK JE VEDNO DOBRODOŠEL.